

עין משפט ונר מצוה

א [ומי] פ"ג מהלכות מתנות עניים ה"ד:
גג ב מ"י פ"א מהל' מתנות עניים הל' י טוש"ע י"ד ק"י שלז:
גד ג מ"י פ"ב מהל' תרומות הל' י:
ד [ומי] פ"ט מהל' צבורים הל' טז טוש"ע י"ד סימן ס"א סעיף א':
גה ה מ"י פ"ה מהל' מתנות עניים הל' כ:
גו ו ז י"ז פ"ה מהל' כלי המקדש הל' א:
גז ח מ"י פ"ט מהלכות צבורים הל' יח ופ"ט מהל' מעשה קרבנות הל' י פתג עשין קמז טוש"ע י"ד ק"י ס"א סעיף ב:
גח ט מ"י פ"ט מהל' צבורים הלכה יח טוש"ע שם סעיף ג:
גנז י מ"י שם טוש"ע שם סעיף ב:
ם ב מ"י שם הלכה יט טוש"ע שם סעיף ג:
כא ל מ מ"י שם טוש"ע שם סעיף ד:

תורה אור השלם

- וְכָרְמְךָ לֹא תַעֲרֹל וּפְרֹט כְּרָמְךָ לֹא תִלְקֹט לְעֵנִי וְלֹאֹר תַּעֲזֹב אֶתֶּם אָנֹכִי יְיָ אֱלֹהֶיכֶם: ויקרא יט י
- וְהַכְתֵּן הַגְּדֹל מֵאֲחֵיו אֲשֶׁר יִצָּק עַל רֹאשׁוֹ שֶׁנָּה הַמְשֻׁקָה וּמֵלֹא אֶת יָדוֹ לִכְבֹּשׁ אֶת הַבְּגָדִים אֶת רֹאשׁוֹ לֹא יִקְרַע וּבְגָדָיו לֹא יִקְרַע: ויקרא כא י
- וְהָא דִּקְדָּה מִשְׁפָּט הַבְּרִיָּים מֵאֵת הַקָּטָן מֵאֵת זָכוֹר וּמֵאֵת אִשָּׁה שֶׁהָא דְּלִפְתָּן הַזֶּרַע וְהַלְוִיָּים וְהַקְּדָּה: דברים יח ג
- וְיָרָא פִּינְחָס בֶּן אֱלִעֶזֶר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וְיָקָם מִתּוֹךְ הַעֲדָה וְיִקְחַר רִמְחַ בְּיָדוֹ: במדבר כה ז
- וְיַעֲמֹד פִּינְחָס וְיַפְלִל וְתַעֲצֹר הַמִּזְבֵּחַ: ויקרא כה ז
- וְיָבֵא אַחֵר אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל הַקְּדָה וְיִקְרַר אֶת שְׂנֵיגָם אֶת אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְאֵת הָאִשָּׁה אֶל קִבְּתָהּ וְתַעֲצֹר הַמִּזְבֵּחַ מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: במדבר כה ח
- וְאֵת שׁוֹק הַיָּמִין תַּתְּנוּ תְּרוּמָהּ לַכֹּהֵן מִזִּבְחֵי שְׁלָמִיכֶם: ויקרא ז לב

- וְהָא דִּקְדָּה מִשְׁפָּט הַבְּרִיָּים מֵאֵת הַקָּטָן מֵאֵת זָכוֹר וּמֵאֵת אִשָּׁה שֶׁהָא דְּלִפְתָּן הַזֶּרַע וְהַלְוִיָּים וְהַקְּדָּה: דברים יח ג
- וְיָרָא פִּינְחָס בֶּן אֱלִעֶזֶר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וְיִקְחַר רִמְחַ בְּיָדוֹ: במדבר כה ז
- וְיַעֲמֹד פִּינְחָס וְיַפְלִל וְתַעֲצֹר הַמִּזְבֵּחַ: ויקרא כה ז

לעזי רש"י

אישפלדור"ן. עצם הכתף של חיזית.

שיטה מקובצת

א איזוהי הורו"ג. ג"כ ע"י תוס' מנחות דף ק"ו ע"א:

קלד:

ראשית הגז והמתנות. תימה למאן דלית ליה לעיל (דף קלג:) דמתנות טבלי ליתני נמי מתנות לחיוב קודם שהורמו ולפטור אחר שהורמו המתנות דהוו שלו כי היכי דתני צככור צהמה טמאה לחיוב ולפטור: **פִּיקָה** ש' גרגרת. היא טבעת הגדולה שעשויה עגולה כפיקה:

הזרוע המיומנת. אפילו לרצנן דדרשי פרק גיד הנשה (לעיל דף יז:). היך דפשיט איסוריה צכוליה יך הכא מודו דלא שייך למדש הכי: **ד'ורש'י** המורות. פירש צערוך^(א) צסם רצ סעדיה גאון כמין המעשה דצלשון ארמי מהו חמךך מה מעשיך:

הדרן עלך הזרוע והלחיים

דלא מפריש לה והרי מתנות דלא טבלי ותניא מקום שנהגו למלוג בעגלים לא יפשיט את הזרוע להפשיט את הראש לא יפשיט את הלחי יואם אין שם כהן מעלין אותן בדמים ואוכלן מפני הפסד כהן^(א) שאני מתנות כהונה דנתינה כתיבא ביה השתא דאתית להכי תרומה נמי נתינה כתיבא ביה ואלא תעזוב יתירא למה לי לכדתניא^(ב) והמפקיר את כרמו ולשחר השכים ובצרו חייב בפרט ובעוללות קדים רבי אמי וזכה בהן והיכי עביד הכי והא כתיב ונתן ולא שיטול מדרשא קדים רבי אמי וזכה בהן והיכי עביד הכי והא כתיב ונתן ולא שיטול מעצמו רבי אמי נמי לעניים וזכה בהן ואיבעית אימא^(ב) אדם חשוב שאני דתניא^(ג) והכהן הגדול מאחיו ושיהא גדול מאחיו בנוי בחכמה ובעושר אחרים אומרים מגין שאם אין לו ישאחיו הכהנים מגדלין אותו תלמוד לומר והכהן הגדול מאחיו גדלוה משל אחיו: **בתנ"י**^(א) ה'איזהו הזרוע מן הפרק של ארכובה עד כף של יד והוא של גזיר וכנגדו ברגל שוק ר' יהודה אומר שוק מן הפרק של ארכובה עד סוכך של רגל^(א) אי זהו לחי מן הפרק של לחי עד פיקה של גרגרת: **גמ'** ת"ר^(ב) הזרוע זה^(א) זרוע ימין אתה אומר זה זרוע ימין או אינו אלא זרוע שמאל ת"ל הזרוע מאי תלמודא^(ב) כדאמר רבא הירך המיומנת שבירך הכא נמי הזרוע המיומן שבזרוע והלחיים למאי אתא להביא יצמר שבראש כבשים ושער שבזקן תישיש והקבה למאי אתא להביא חלב שעל גבי הקבה וחלב שבתוך הקבה^(א) דאמר^(ב) ר' יהושע^(א) כהנים נהגו בו עין יפה ונתנהו לבעלים טעמא דנהגו הא לא נהגו ידידה הוא^(א) דורשי חמורות היו אומרים הזרוע כנגד היד וכן הוא אומר ויקח רומח בידו ולחיים כנגד תפלה וכן הוא אומר ויעמוד פנחס ויפלל קבה כמשמעה וכן הוא אומר ואת האשה אל קבתה ותנא מיייתי לה מהבא^(א) שוק הימין אין לי אלא שוק הימין זרוע מוקדשין מגין ת"ל^(א) תרומה זרוע חולין מגין ת"ל תתנו: איזהו לחי מן הפרק של לחי ועד פיקה של גרגרת: והתניא^(א) נוטלה ובית שחיטה עמה לא קשיא הא רבנן והא רבי חנינא בן אנטיגנוס^(ב) דתניא מוגרמת פסולה העיד רבי חנינא בן אנטיגנוס על מוגרמת שהיא כשרה איבעית אימא הא והא רבנן ומאי עמה דבהמה:

הדרן עלך הזרוע והלחיים

ואינעיס אימא אדם חשוב. כגון ממונה ראש ישיבה יכול לקדם ולזכות שהרי עליו לגדלו ולהעשירו אפילו משלו וכ"ש ממאי דלתי ליה מעלמא: **בתנ"י** מן פרק של ארכוזה. ארכוזה הנמכרת עם הראש: עד קף של יד. עצם רחב של כתף שקורין אשפלדור"ן: והוא של גזיר. וכן זרוע צשלה האמור צגזיר (צמדצר ו) כך ינטלת: וכנגדו צרגל שוק. האמור צשלמים (ויקרא ז) נמי הוי שתי עצמות מן הפרק של ארכוזה עד צוקא דאטמא דהיינו כל הירך: סוכך של רגל. היינו פרק שבין הקולית ועצם אמנעי: **הפרק של לחי**. אכלל הדדעים וחומך כלפי מטה עד פיקה של גרגרת עד שיפוי כוצע שהוא פקעימאש^(א) ופתחה של קנה צית הצליעה דהיינו לחיים התחתונות עם הלשון: **גמ' הזרוע**. ונתן לכהן הזרוע: **כדאמר רבא**. צפרק גיד הנשה (לעיל דף גז). אליצא דרבי יהודה דאמר אינו נוהג אלא צחאת והדעת מכרעת של ימין: ה' דהלחיים למאי אתא: חלצ^(א) של הקצה וחלצ צצכוך הקצה. חלצ^(א) הקרוס: **כהנים נהגו בו עין יפה**. שלא ליטלו מן הבעלים. אלמא דמדאורייתא של כהנים הוא דנפקא ליה מה"א יתירא והקצה: **דורשי חמורות**. מקראות הסתומים: **היו אומרים**. מנלן דשל ימין מהכא: יד. שנותנין לכהן כנגד ידו של פנחס שעל כך ניתנה לו צצית כהונה עולם [צמדצר כהן] וזה שכרו ואיזו יד שעושה מלחמה הוי אומר של ימין: **זרוע המוקדשין**. של איל גזיר: **ס"ל פסנו**. תרומה לכהן: **זרוע חולין**. מתנות כהונה: **וציס שחיטה עמה**. היינו תופס צעומק האורצ צאלכסון יותר מן הפיקה: **לעולם עד הפיקה ולא קשיא**. צציימא דקרי לה צית שחיטה ר' חנינא היא דמכשיר שחיטה למעלה מצית הצליעה ומתניתין דלא קרי לה צית שחיטה צצנן היא: **ואינעיס אימא**. צציימא נמי צצנן היא והאי עמה דקמני לאו עם הלחי אלא עם הצהמה היה נשאר צית שחיטה והלחי ניטל עם הפיקה:

הדרן עלך הזרוע והלחיים

ר' יהודה אומר אינו נוהג אלא צחאת והדעת מכרעת של ימין וליף לה מה"א דהירך ורש היך משוה צצירכות [קדושין כא]. דורשי חמורות. קשרים וסתומים הכלולים צמורה (צברכות כד). מוגרמת פסולה. אפילו צובה צמוך הטבעת ומיעוטא למעלה מצבעת הגדולה (לעיל יח). העיד כו' על מוגרמת שהיא כשרה. ואפילו טולה למעלה מן הטבעת הגדולה, וכי אגמריה רחמנא הגרמה הלכה למשה מסיני, משפיעו צובע ומעלה אגמריה, והכי מעלמא דכל עדות הלכמא היא (שם). הדרן עלך הזרוע והלחיים

הזרוע והלחיים פרק עשירי חולין

ראשים הגז כו'. כל הכן צולוה לא רמיא איסורא עלייהו אלא ממונא הילכך ספיקן לקולא: **ופדיון פטר חמור**. כדפרישית [סוע"א] מפריש טלה והוא לעצמו: **קמה אקמה רמי עליה**.^(א) מתנימא אחריתי אשכח לר"מ דפטר צקמה של גר ספק נקצרה קודם שנתגייר ספק משנתגייר

ורמייה אהא דקמני ספק לקט לקט ושני ליה צלשון צן אגרא אני שונה אותה: **צנישר**. מקוס: **אין מציאין**. אין צריך ישראל לטרוח ולהציא תרומה מן הגורן לעיר ליד כהן אלא כהן הולך ומציאה: **ואם אין שם כהן כו'**. אלמא צעי לאפרושה ולאצנועה עד דמשכח כהן ה"ג צעי לאצנועה עד דמשכח עניים: **שאני תרומה דענבל**. אוקרת הכל עליו משום טבל לפיכך על כרחו צריך להפריש: **למלוג צעגליס**. שמוגלין אותן צרותמין עם עורן ואוכלין אותן עם העור: **אין רשאי להפשיט אם הזרוע**. אלא נותנו לכהן כמו שהוא צעורו: **הראש לא יפשיט אם הלחי**. כדמרצבין לקמן מקרא יתירא שאף הלמר צצראש צצשים הוא צייצ ליתן לו וכ"ש העור: **ואם אין שם כהן**. למת לו המתנות: **מעליס אותם צדמים**. שם את דמי המתנות ואוכל המתנות ונותן דמיהם לכהן הצא ראשון: **נתינה כתיבא צהו**. ועליו ליתמן לכהן: **אלא תעזוב יתירא**. דכתיב צלקט למה לי חד צקדושים תהיו^(א) וחד צשור או כצצא^(א) לאו לרצויי שאפילו צמקוס שאין עניים שעליו להצניעם עד שימלא עניים: **חייב צפרט וצעוללות כו'**. אע"ג דהפקר פטור מכולם צצכולוהו כתיב קייצין כרמך^(א) ולא של הפקר וצכולוהו מן כל שהוא אוכל ונשמר^(א) פרט לשל הפקרה^(א) להכי אהני תעזוב יתירא דכתיב צכולוהו לאמריי הפקר כי האזי גוונא דהדר איזו וזכה ציה. צלקט ופאה כתיב תעזוב יתירא חד צקדושים תהיו וחד צשור או כצז ופרט צכרס היינו לקט. צעוללות חד צקדושים תהיו וכרמך לא תעולל וחד צמשנה תורה (כז) כי מצזור כרמך לא תעולל אחריו. שכהה חד גצי שכהת אילין^(א) וחד גצי שכהת כרס^(א) דאמרין לעיל (דף קלג). אחריו זו שכהה: **שקא דיגריי**. דיגריי זהב ששלחו ממקום אחר לצני הישיבה:

ואינעיס אימא אדם חשוב. כגון ממונה ראש ישיבה יכול לקדם ולזכות שהרי עליו לגדלו ולהעשירו אפילו משלו וכ"ש ממאי דלתי ליה מעלמא: **בתנ"י** מן פרק של ארכוזה. ארכוזה הנמכרת עם הראש: עד קף של יד. עצם רחב של כתף שקורין אשפלדור"ן: והוא של גזיר. וכן זרוע צשלה האמור צגזיר (צמדצר ו) כך ינטלת: וכנגדו צרגל שוק. האמור צשלמים (ויקרא ז) נמי הוי שתי עצמות מן הפרק של ארכוזה עד צוקא דאטמא דהיינו כל הירך: סוכך של רגל. היינו פרק שבין הקולית ועצם אמנעי: **הפרק של לחי**. אכלל הדדעים וחומך כלפי מטה עד פיקה של גרגרת עד שיפוי כוצע שהוא פקעימאש^(א) ופתחה של קנה צית הצליעה דהיינו לחיים התחתונות עם הלשון: **גמ' הזרוע**. ונתן לכהן הזרוע: **כדאמר רבא**. צפרק גיד הנשה (לעיל דף גז). אליצא דרבי יהודה דאמר אינו נוהג אלא צחאת והדעת מכרעת של ימין: ה' דהלחיים למאי אתא: חלצ^(א) של הקצה וחלצ צצכוך הקצה. חלצ^(א) הקרוס: **כהנים נהגו בו עין יפה**. שלא ליטלו מן הבעלים. אלמא דמדאורייתא של כהנים הוא דנפקא ליה מה"א יתירא והקצה: **דורשי חמורות**. מקראות הסתומים: **היו אומרים**. מנלן דשל ימין מהכא: יד. שנותנין לכהן כנגד ידו של פנחס שעל כך ניתנה לו צצית כהונה עולם [צמדצר כהן] וזה שכרו ואיזו יד שעושה מלחמה הוי אומר של ימין: **זרוע המוקדשין**. של איל גזיר: **ס"ל פסנו**. תרומה לכהן: **זרוע חולין**. מתנות כהונה: **וציס שחיטה עמה**. היינו תופס צעומק האורצ צאלכסון יותר מן הפיקה: **לעולם עד הפיקה ולא קשיא**. צציימא דקרי לה צית שחיטה ר' חנינא היא דמכשיר שחיטה למעלה מצית הצליעה ומתניתין דלא קרי לה צית שחיטה צצנן היא והאי עמה דקמני לאו עם הלחי אלא עם הצהמה היה נשאר צית שחיטה והלחי ניטל עם הפיקה:

מסורת הש"ס

א) ע"י תוס' ר"ה ד: ד"ה לקט]. ב) [צ"ל ומלוג]. ג) [צ"ל יא:]. ד) צ"ק כח. זל. נדרים מד: תמורה ו. מדה גל. ס) [נצרכות יט. וע"ג]. ו) [הריות ט. יומא יח. מוספתא יומא ה'ריות יב:]. ט) [תוספתא פ"ט ה"ג א"א ע"ש היטב]. י) [ע"י נצרכות כד. צפירש"י שם ד"ה דורשי צרומות]. יא) [נפסקו כתיב שוק הימין תתנו תרומה וצ"ע אכן מפריש"י דכאך נראה שהיה גירסתו על נכון וזרוע מוקדשין מנין מ"ל תתנו ומצדדי קצתן אהרן פרשת ז' פט"ז נראה דגויסתמו שוק הימין וכו' וזרוע חולין מנין מ"ל תתנו וזרוע מוקדשין מנין מ"ל תרומה]. יב) [תוספתא פ"ט ה"ג]. יג) [לעיל יט:]. יד) [ויקרא יט]. ט) [נשם טו]. ו) [ויקרא יט, כג דברים כד]. ז) [פאה פ"א מ"ד]. ח) [נשבת פחא]. ט) [נצרים כד]. י) [שם]. יא) [צ"ל פקיעמה. רש"י]. יב) [צ"ל הקרוס]. יג) [נערך המד ב' וע"י תוס' סוטה טו. ד"ה כמין ומה צצמכתי שם על הגזיון].

גזיון הש"ס

גמ' א"ל לעני ולגר כו'. הכי איתא דעלמא ריש רש"י דפאה צסם רצניי: רש"י ד"ה קמה וכו' מוגרימא אחריזי וכו'. ע"י משוהת הרי"י מנש קר ו':

הגהות הב"ח

א) גמ' ומציאה מפני הפסד כהן שאני: (ב) שם ומלג שמתוך הקצב אמר ר' יהושע בן לוי כהנים כל"ל ואת ד' נמחק: א) ובע"ז שם ד"ה חלצ שעל גבי הקצה:

מוסף רש"י

דנתינה כתיבא ביח. כדכתיב (צברים כו) ונתמה ללוי, זה מעשר ראשון, לגר ליחוס ולאמנה זה מעשר עני (ב"מ יא:). ולשחרר השכים ובצרו. וזכה ציה איזו עצמו (נדרים מד): קודם שיצילו עניים לצצרו שזכו בהפקר אם היו קודמין (ב"ק צד:). חייב בפרט ובעוללות. אע"ג דהפקר פטור מפאה, דמנן (פאה פ"א מ"ד) כל שהוא אוכל ונשמר חייב צבעשר עולם (שם) דכתיב ציה ובצרו שם צד. ותחורה ו. וזכה (נא). ופטור מן המעשר. דלא כתיב ציה מעצוב יתירא (ב"ק כח:). הירך המיומנת שבירך. צצקן גיד הנשה (לעיל ז:)

ר' יהודה אומר אינו נוהג אלא צחאת והדעת מכרעת של ימין וליף לה מה"א דהירך ורש היך משוה צצירכות [קדושין כא]. דורשי חמורות. קשרים וסתומים הכלולים צמורה (צברכות כד). מוגרמת פסולה. אפילו צובה צמוך הטבעת ומיעוטא למעלה מצבעת הגדולה, וכי אגמריה רחמנא הגרמה הלכה למשה מסיני, משפיעו צובע ומעלה אגמריה,

מסורת הש"ס

רֹאשִׁית הַגֶּזֶן, כל הגוזז לאנו בין טלאים וצין זקנים ואפילו גוזזן מאה פעמים נותן ממנה מתנה לכהן ושיעורא מפרש לקמן מחמש גזות שיש בכל אחד מנה ופרס היה נותן משקל חמש סלעים: **והגין צנקר וצללן**. **אס** **סה**: **וזמועט**. אפילו לא שחט אלא אחת: **אלא צרחלים**. דגו לאנך כחצי^(א) ועזים לאו גז איקרו כדמפרש בגמרא [קלו]: **מנה מנה ופרס**. כל אחת מנה וחצי וצנר מהכי לא חשיב גז שזו פחותה שצגיות: **כל שסן**. בגמרא [שס]: מפרש מאי היא: **וכמה נותן** לו. בגמרא [שס] מפרש אהיכא קאי: **זואי**. שלא נתלנן עדיין כולו: **שצנעו**. ישראל זה: **פטור**.^(ב) דקנייה בשניו דהוה ליה כמזיק מתנות כהונה או שאכלן: **לננו ולא צנעו**. אין זה שינוי ואכתי בעיניה הוא: הלוקח **גז לאנו של עובד כוכבים**. במחוזר: **פטור**. דגז לאנך כחצי והאי לאן לאו ידידיה הוא ולאנך ידידיה קפיד קרא ולאו אגזין ידידיה: **שחופוט**. לא שחור ולא לכן: **זה נותן לעצמו**. בגמרא^(א) מפרש טעמא: **גב' נקדשי דנק הבית**. דמותרין צגיה אחא קרא למעוטינהו מחיובא דראשית הגז: **מזריבן**. תירוץא הוא: **היכא**. דעבר אדרבנן וגזו אמינא ליחייב להכי אחא קרא: **והא קדשה לה**. והיכי תיסק אדעתין דליחייב למיתב ליה מירי דהקדש ולמה לי למעוטינהו א.‏ כל הקדוש צבעלי חיים טעון העמדה והערכה היכא דאקדיש צהמה גופה והיכי משכחת לה דליחייב דליטריך קרא למעוטי והא אחר שגזו אינו יכול להעמיד הגזים: **הניחא למ"ד**. בתמורה (דף נג:): **קדשי דנק הבית לא היו צללנו'**. איטריך האי קרא דלא נימא ניפרוק וימתיב ליה (א): הכי גרסינן **סלקא דעתך אמינא ליגזזו וליספיז ליה**. כלומר יגזזו לכתחלה וליתביז ליה דהא גז לא הקדיש: אי **הכי**. דבחון מגימח אוקימתה חוץ מגימח שהוא מותר לגזוזה שהגיה שלו מאי דוחקן לאוקומה נקדשי דנק הבית אפילו קדשי מזבח נמי (א) וצדעבר

וגזו: ומשני **מכחש**. הגז, דקנייה בשניו, ואפילו דמיס' לי' למעוטה פטור. ומשני **מכחש**. הגזיה הניטלת מכחשת הצצר ואסור לגזוזה: **אפילו הכי**. דאמר חוץ מגימח קדשה נמי גימח דאידי דקדושת הגוף ממורה פשטה בכל המחזור זה אכל קדושת דמים כגון קדשי דנק הבית מאי דלא אקדיש לא אקדיש: **והלא צמוקדשים**. כלומר בתחלת הקדש האומר רגלה של זו עולה כולה עולה אף בתמורה כשיאמר רגלה של זו תמורה תהא כולה תמורה ופליג אדרבי מאיר דאמר אין ממירין באצרינן ולא אצרינ בשלמין ובפרק צהמה המקשה [לעיל סט.] היא מפורשת: **ואפילו לר"מ דאמר אין כולה עולה**. בפרק צהמה המקשה [שם:] מיימי לה צגמרא אכל צמקדיש דבר שהנשמה תלויה בו מוקמינן בתמורה [אי:] דמודי ר"מ דקדשה כולה: **רצא אמר**. לא תטרח לאוקומי מתניתין צמקדיש חוץ מגימח וכחישתה אלא צמקדיש גיזה לדדה ועממא דמתניתין לאו מגז לאנך יליף דהכא לאנך הוא אלא מדסמך נתינה לגיזה: **סלקא דעתך אמינא ליפרוק וליספיז**. קא משמע לן דאמר קרא גז מתן מי שאינו מחוסר אלא גיזה ונתינה והכא משום העמדה והערכה ליכא דכי כתיבא העמדה צמקדיש צהמה עגמה כתיבא: **השפא דאסית להכי** לא גרסינן: **אלא לאנך**. דמשמע מיעוטא למאי אחא למעוטי שותפות עובד כוכבים לרבנן או שותפות ישראל לרבי אלעאי: **ולא של שחפוט**. דרוש הכי לאנך המיוחד לך: **למעוטי שחפוט דעובד כוכבים**. אכל דישראל מיוחד לך קרינא ציה הואיל ושניהם צני חיוב וכל ישראל קרוים צלשון יחדיו^(א): **ראשית הפסוק הענין**. מדלא כתבינהו בחד ראשית ש"מ לא איתקוש הילכך איטריך לפרושי זה מיעוטא לשותפות עובד כוכבים:

ראשית הגז. כל הגוזז לאנו בין טלאים וצין זקנים ואפילו גוזזן מאה פעמים נותן ממנה מתנה לכהן ושיעורא מפרש לקמן מחמש גזות שיש בכל אחד מנה ופרס היה נותן משקל חמש סלעים: **והגין צנקר וצללן**. **אס** **סה**: **וזמועט**. אפילו לא שחט אלא אחת: **אלא צרחלים**. דגז לאנך כחצי^(א) ועזים לאו גז איקרו כדמפרש בגמרא [קלו]: **מנה מנה ופרס**. כל אחת מנה וחצי וצנר מהכי לא חשיב גז שזו פחותה שצגיות: **כל שסן**.

ראשית הגז נוהג בארץ ובחו"ל א בפני הבית ושלא בפני הבית ב בחולין אבל לא במקדשים חומר בזרוע ולחיים ובקבה מראשית הגז שהזרוע והלחיים והקבה נוהגין בבקר ובצאן במרובה ובמועט י:ראשית הגז אינו נוהג אלא ברחלות ואינו נוהג אלא במרובה וכמה הוא מרובה ב"ש אומרים שתי רחלות שנאמר י'חיה איש עגלת בקר ושתי צאן וכו"ה אומרים^(ב) ד[חמש שנאמר]² חמש צאן עשויות רבי דוסא בן הרכינס אומר ^גחמש רחלות ^דגוזזות מנה מנה ופרס חייבות גוזזות כל שהן וכמה וחכ"א חמש רחלות גוזזות כל שהן וכמה נותנין לו ה'משקל חמש סלעים ביהודה שהן עשר סלעים בגליל מלובן ולא צואי כדי לעשות ממנו בגד קטן שנאמר ^החתן לו שיהא בו כדי מתנה ^ולאל הספיק ליתנו לו ^זעד שצבעו פטור לבנו ולא צבעו חייב יהלוקה גז צאנו של עובד כוכבים פטור מראשית הגז ה'הלוקה גז צאנו של חבירו אם שייר המוכר חייב לא שייר הלוקח חייב ^חהיו לו שני מינים שחופות ולבנות מכר לו שחופות אבל לא לבנות זכרים אבל לא נקבות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו: **גב' במוקדשין מאי טעמא לא אמר קרא צאנך ולא צאן הקדש טעמא דכתב רחמנא צאנך הא לאו הכי הוה אמינא קדשים חייבים בראשית הגז הא לאו בני גיזה נינהו דכתיב⁴ ולא תגזז בכור צאנך אי בקדשי מזבח הכי נמי הכא במאי עסקינן בקדשי ברק הבית ^ווהאמר ר"א קדשי ברק הבית אסורים בגיזה ועבודה מדרבנן סלקא דעתך אמינא הואיל ומדאורייתא בני גיזה נינהו היכא דגזז ליה ליתביז ליה והא קדיש לה סד"א לפרוק וליתביז ליה ^טוהא בעי העמדה והערכה הניחא למאן דאמר ^יקדשי ברק הבית לא היו בכלל העמדה והערכה אלא למ"ד היו מאי איכא למימר אמר ר' מני בר פטיש משום ר' ינאי הכא במקדיש בהמתו לברק הבית חוץ מגזויותיה סד"א ליגזזו וליתביז ליה אמר קרא צאנך ולא צאן של הקדש אי הכי קדשי מזבח נמי כחשי קדשי ברק הבית נמי כחשי דאמר חוץ מגיזה וכחישא קדשי מזבח נמי דאמר חוץ מגיזה וכחישא אפ"ה פשטה קדושה בכולה ומנא תימרא ^אדאמר ר' יוסי והלא במקדשין האומר רגלה של זו עולה כולה עולה ואפי' לר"מ דאמר אין כולה עולה הני מילי דאקדיש דבר שאין הנשמה תלויה בו אבל הקדיש דבר שהנשמה תלויה בו קדשה רבא אמר במקדיש גיזה עצמה סד"א ליגזזו וליפרוק וליתביז ליה אמר קרא ^גגז צאנך תתן לו מי שאין מחוסר אלא גיזה ונתינה יצא זה שמחוסר גיזה פדייה ונתינה אלא צאנך למאי אתא לכדתניא ^טבהמת השותפים חייב בראשית הגז ור' אלעאי פומר מ"ט דר' אלעאי אמר קרא צאנך ולא של שותפות ורבנן למעוטי שותפות עובד כוכבים ור' אלעאי שותפות עובד כוכבים מנא ליה נפקא ליה מרישא דקרא ^בראשית דגנך ולא שותפות עובד כוכבים ^גורבנן ראשית (הגז) הפסיק הענין ור' אלעאי וי"ו הדר ערביה ורבנן**

ראשית הגז פרק אחד עשר חולין קלה.

ראשית הגז: ליפרוק וליתביז ליה. תימה אמאן קאי אי אמאן דעבר וגזז אטו קנסא הוא דקנים ליה משום דעבר וגזז לפדותו ובעלים שהקדישו נמי אמאי מיחייבי ואי אכהן לא הול"ל לפרוק ולימצי ונהי דהאי לא תקשי מה מרווח שפודה דמרווח שפודה צוזה פרוטה אפילו שזה מנה דמחולל:

והא בעי העמדה והערכה. וא"ת מה שיך העמדה והערכה צגיה דהויא כמקדיש עזים ואזנים וי"ל כיון שהיה מתחלה מחובר צהמה שהיא צת העמדה והערכה צריך העמדה והערכה וא"ת ולימא כשהעמיד והעריך ואחר כך עבר וגזז ופדה יש לומר דצעת פדייה צעינן העמדה והערכה: **במקדיש גיזה עצמה**. ורבי מני צר פטיש דלעיל אית ליה שפיר הך דרשא אכל רצא לית ליה דרשה דרבי מני צר פטיש דפטור מקדיש צהמה חוץ מגימח וכחישתה מדצעי צסמוך ולאא לאנך למאי אחא:

ורבנן

לעשות ממנו בגד קטן שנאמר ^החתן לו שיהא בו כדי מתנה ^ולאל הספיק ליתנו לו ^זעד שצבעו פטור לבנו ולא צבעו חייב יהלוקה גז צאנו של עובד כוכבים פטור מראשית הגז ה'הלוקה גז צאנו של חבירו אם שייר המוכר חייב לא שייר הלוקח חייב ^חהיו לו שני מינים שחופות ולבנות מכר לו שחופות אבל לא לבנות זכרים אבל לא נקבות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו: **גב' במוקדשין מאי טעמא לא אמר קרא צאנך ולא צאן הקדש טעמא דכתב רחמנא צאנך הא לאו הכי הוה אמינא קדשים חייבים בראשית הגז הא לאו בני גיזה נינהו דכתיב⁴ ולא תגזז בכור צאנך אי בקדשי מזבח הכי נמי הכא במאי עסקינן בקדשי ברק הבית ^ווהאמר ר"א קדשי ברק הבית אסורים בגיזה ועבודה מדרבנן סלקא דעתך אמינא הואיל ומדאורייתא בני גיזה נינהו היכא דגזז ליה ליתביז ליה והא קדיש לה סד"א לפרוק וליתביז ליה ^טוהא בעי העמדה והערכה הניחא למאן דאמר ^יקדשי ברק הבית לא היו בכלל העמדה והערכה אלא למ"ד היו מאי איכא למימר אמר ר' מני בר פטיש משום ר' ינאי הכא במקדיש בהמתו לברק הבית חוץ מגזויותיה סד"א ליגזזו וליתביז ליה אמר קרא צאנך ולא צאן של הקדש אי הכי קדשי מזבח נמי כחשי קדשי ברק הבית נמי כחשי דאמר חוץ מגיזה וכחישא קדשי מזבח נמי דאמר חוץ מגיזה וכחישא אפ"ה פשטה קדושה בכולה ומנא תימרא ^אדאמר ר' יוסי והלא במקדשין האומר רגלה של זו עולה כולה עולה ואפי' לר"מ דאמר אין כולה עולה הני מילי דאקדיש דבר שאין הנשמה תלויה בו אבל הקדיש דבר שהנשמה תלויה בו קדשה רבא אמר במקדיש גיזה עצמה סד"א ליגזזו וליפרוק וליתביז ליה אמר קרא ^גגז צאנך תתן לו מי שאין מחוסר אלא גיזה ונתינה יצא זה שמחוסר גיזה פדייה ונתינה אלא צאנך למאי אתא לכדתניא ^טבהמת השותפים חייב בראשית הגז ור' אלעאי פומר מ"ט דר' אלעאי אמר קרא צאנך ולא של שותפות ורבנן למעוטי שותפות עובד כוכבים ור' אלעאי שותפות עובד כוכבים מנא ליה נפקא ליה מרישא דקרא ^בראשית דגנך ולא שותפות עובד כוכבים ^גורבנן ראשית (הגז) הפסיק הענין ור' אלעאי וי"ו הדר ערביה ורבנן**

כלומר בתחלת הקדש האומר רגלה של זו עולה כולה עולה אף בתמורה כשיאמר רגלה של זו תמורה תהא כולה תמורה ופליג אדרבי מאיר דאמר אין ממירין באצרינן ולא אצרינ בשלמין ובפרק צהמה המקשה [לעיל סט.] היא מפורשת: **ואפילו לר"מ דאמר אין כולה עולה**. בפרק צהמה המקשה [שם:] מיימי לה צגמרא אכל צמקדיש דבר שהנשמה תלויה בו מוקמינן בתמורה [אי:] דמודי ר"מ דקדשה כולה: **רצא אמר**. לא תטרח לאוקומי מתניתין צמקדיש חוץ מגימח וכחישתה אלא צמקדיש גיזה לדדה ועממא דמתניתין לאו מגז לאנך יליף דהכא לאנך הוא אלא מדסמך נתינה לגיזה: **סלקא דעתך אמינא ליפרוק וליספיז**. קא משמע לן דאמר קרא גז מתן מי שאינו מחוסר אלא גיזה ונתינה והכא משום העמדה והערכה ליכא דכי כתיבא העמדה צמקדיש צהמה עגמה כתיבא: **השפא דאסית להכי** לא גרסינן: **אלא לאנך**. דמשמע מיעוטא למאי אחא למעוטי שותפות עובד כוכבים לרבנן או שותפות ישראל לרבי אלעאי: **ולא של שחפוט**. דרוש הכי לאנך המיוחד לך: **למעוטי שחפוט דעובד כוכבים**. אכל דישראל מיוחד לך קרינא ציה הואיל ושניהם צני חיוב וכל ישראל קרוים צלשון יחדיו^(א): **ראשית הפסוק הענין**. מדלא כתבינהו בחד ראשית ש"מ לא איתקוש הילכך איטריך לפרושי זה מיעוטא לשותפות עובד כוכבים:

ורבנן

א מיי פ"י מהלכות צבורים הל' א סנה עשין קמג טו"ע י"ד סי' שלג [סעיף א]:

ב ב מיי שם הל' א:
ג ג מיי שם הלכה ד טו"ע שם סעיף ב:
ד ד מיי שם הל' ג טו"ע שם סעיף ט:
ה ה מיי שם הלכה טו טו"ע שם סעיף ג:
ו ו מיי שם הלכה ו טו"ע שם סעיף ג:
ז ז מיי שם הלכה ט טו"ע שם סעיף ז:
ח ח ט מיי שם הל' יא טו"ע שם סעיף ח:
י י מיי פ"א מהלכות מעילה הלכה ין:
כ כ מיי פ"י מהלכות צבורים הלכה יד [ופ"ט הלכה יז] טו"ע שם סעיף י:

תורה אור השלם

- ↑ והקדש ביום ההוא יחידה איש עגלת בקר ושתים צאן: ישיעיהו ז כא
- ↑ ותמורה אביגיל ותקח מאותיה לחם ושנים בבלי יין והבשר צאן עשוית ותחש סאים קלי ומאה צמקים ומאותם דבילים ותחש על החמרים: שמואל א כה יח
- ↑ ראשית דגנך תירשך ויצדורך וראשית יגז צאנך תתן לו: דברים יח ד
- ↑ כל הבכור אשר קולד בבקרך ובצאנך הקור תקדיש לך אלהיו לא תעבד בבקר שורך ולא תגז בכור צאנך: דברים טו יט

שיטה מקובצת

א והא בעי העמדה והערכה. ג"ב ע"י תוס' בבורות דף כו ע"א:
ב ורבנן ראשית הגז הפסיק הענין. ג"ב ע"י תוס' מנחות דף סו ע"א: